

Warszawa, dnia 15 września 2015 r.

Poz. 1399

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA OBRONY NARODOWEJ**

z dnia 4 sierpnia 2015 r.

w sprawie noszenia orderów, odznaczeń i odznak przez żołnierzy zawodowych i żołnierzy pełniących służbę kandydacką

Na podstawie art. 137a ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1414, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa warunki i sposób noszenia orderów, odznaczeń i odznak przez żołnierzy zawodowych i żołnierzy pełniących służbę kandydacką, zwanych dalej „żołnierzami”.

§ 2. 1. Odznaki orderów i odznaczeń nosi się na kurtce munduru galowego podczas:

- 1) uroczystości państwowych z udziałem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu lub Prezesa Rady Ministrów;
- 2) uroczystych obchodów świąt narodowych i wojskowych;
- 3) wręczania odznak orderów i odznaczeń.

2. Odznaki orderów i odznaczeń można nosić na kurtce munduru:

- 1) służbowego w okolicznościach, o których mowa w ust. 1,
  - 2) galowego i służbowego podczas innych uroczystości państwowych
- stosownie do zaleceń określonych przez organizatora przedsięwzięcia.

3. W okolicznościach, o których mowa w ust. 1, nosi się co najmniej jedną odznakę orderu lub odznaczenia.

§ 3. 1. Baretki orderów i odznaczeń nosi się na kurtce munduru galowego i wyjściowego oraz bluzie wyjściowej marynarskiej.

2. Baretki orderów i odznaczeń można nosić na kurtce munduru służbowego, bluzie olimpijce oraz koszulo-bluzie ubioru wyjściowego.

§ 4. Miniaturki orderów i odznaczeń można nosić na półfraku i zakiecie ubioru wieczorowego.

§ 5. 1. W przypadku posiadania tego samego orderu w dwóch lub więcej klasach nosi się odznakę, baretkę lub miniaturkę najwyższej z posiadanych klas orderu.

2. W przypadku posiadania tego samego odznaczenia w dwóch lub więcej stopniach nosi się odznakę, baretkę lub miniaturkę najwyższego z posiadanych stopni odznaczenia.

3. Odznaki, baretki lub miniaturki orderów i odznaczeń nosi się w kolejności ich starszeństwa: nadane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów, Ministra Obrony Narodowej; w ostatniej kolejności odznaki, baretki lub miniaturki orderów i odznaczeń zagranicznych.

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 1822 oraz z 2015 r. poz. 1066, 1217 i 1268.

4. W przypadku posiadania Orderu Wojennego *Virtuti Militari* i Orderu Krzyża Wojskowego, odznaki, baretki lub miniaturki wszystkich posiadanych klas można nosić jednocześnie.

§ 6. 1. Odznaki absolwenckie, honorowe, pamiątkowe, jubileuszowe, okolicznościowe, organizacyjne (równorzędne):

- 1) nosi się na kurtce munduru galowego, wyjściowego oraz bluzie wyjściowej marynarskiej;
- 2) można nosić na kurtce munduru służbowego.

2. Odznaki krajowe mają pierwszeństwo przed odznakami zagranicznymi, a odznaki wojskowe przed odznakami nie-wojskowymi.

§ 7. Żołnierze nieposiadający ubioru:

- 1) galowego mogą nosić odznaki orderów i odznaczeń na ubiorze wyjściowym,
- 2) galowego i wyjściowego mogą nosić odznaki orderów i odznaczeń na ubiorze polowym lub ćwiczebnym

– podczas uroczystości, o których mowa w § 2 ust. 1 i 2, zgodnie z warunkami określonymi dla ubioru galowego.

§ 8. 1. Odznaki orderów i odznaczeń obcych państw nosi się po odznakach polskich orderów i odznaczeń w sposób określony w przepisach tych państw. W przypadku, gdyby warunki przewidziane we właściwych przepisach nie były możliwe do zrealizowania, stosuje się warunki określone w niniejszym rozporządzeniu.

2. Odznaki orderów i odznaczeń obcych państw można nosić wyjątkowo przed odznakami polskich orderów i odznaczeń w następujących okolicznościach:

- 1) podczas uroczystości związanych z wręczeniem odznak orderu lub odznaczenia obcego państwa – odznaki orderu lub odznaczenia, które w czasie tej uroczystości zostały wręczone;
- 2) podczas uroczystych wystąpień wobec oficjalnych przedstawicieli obcego państwa – zawieszoną na wielkiej wstędze odznakę orderu tego państwa; wówczas zamiast zawieszonej na wielkiej wstędze odznaki polskiego orderu nosi się samą gwiazdę orderową.

§ 9. Odznaki orderów zawieszane na wielkich wstęgach oraz gwiazdy orderowe nosi się w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 475 i 1266).

§ 10. 1. Odznaki orderów i odznaczeń nosi się zawieszane na wstążkach długości 55–60 mm każda. Górna krawędź wstążek wszystkich odznak orderów i odznaczeń powinna tworzyć równą linię poziomą.

2. Na kurtkach munduru Wojsk Lądowych oraz Sił Powietrznych odznaki orderów i odznaczeń nosi się symetrycznie rozmieszczone na wysokości 55 mm powyżej patki lewej górnej kieszeni:

- 1) jedną odznakę orderu lub odznaczenia – na wysokości lewej piersi, przy czym wstążkę podkłada się pod kołnierz, tak aby odznaka orderu lub odznaczenia przykrywała patkę górnej kieszeni symetrycznie do jej brzegów i guzika;
- 2) od dwóch do czterech odznak orderów lub odznaczeń – w jednym rzędzie bez przerw między wstążkami, z tym że przy ilości trzech i więcej odznak orderów lub odznaczeń – wstążkę pierwszej odznaki orderu lub odznaczenia podkłada się do odpowiedniej niezbędnej szerokości dla zachowania symetrii pod kołnierz;
- 3) od pięciu do ośmiu odznak orderów lub odznaczeń – w jednym rzędzie, tak aby zajęły szerokość czterech wstążek umieszczonych obok siebie, przy czym wstążkę drugiej i kolejnej odznaki orderów lub odznaczeń podkłada się częściowo pod wstążkę poprzedniej odznaki orderu lub odznaczenia;
- 4) maksymalnie do ośmiu odznak orderów lub odznaczeń w rzędzie;
- 5) większą ilość odznak orderów i odznaczeń niż osiem – nosi się w dwóch lub więcej rzędach;
- 6) kolejne rzędy odznak orderów lub odznaczeń umieszcza się w ten sposób, aby wstążki górnego rzędu zasłaniały wstążki dolnego rzędu, a odznaki dolnego rzędu były przysłonięte do połowy odznakami górnego rzędu.

3. Na kurtce munduru Marynarki Wojennej nosi się odznaki orderów i odznaczeń w odległości 140–160 mm ponad drugim guzikiem od góry lewego rzędu guzików, a na bluzie wyjściowej marynarskiej 20 mm ponad początkiem rozcięcia dekoltu:

- 1) jedną odznakę orderu lub odznaczenia na kurtce umieszcza się symetrycznie między krawędzią kołnierza a wszyciem rękawa, a na bluzie w odległości 20 mm w lewo od krawędzi wyłożonego krawata marynarskiego;
- 2) od dwóch do czterech odznak orderów lub odznaczeń nosi się w jednym rzędzie bez przerw między wstążkami, przy czym pierwszą wstążkę podkłada się do połowy pod kołnierz lub krawat marynarski;
- 3) większą ilość odznak orderów lub odznaczeń niż cztery nosi się w sposób określony w ust. 2 pkt 3–5.

§ 11. Na półfraku ubioru wieczorowego miniaturki orderów i odznaczeń nosi się w jednym rzędzie (nie więcej niż cztery) w odległości 120–140 mm ponad pierwszym guzikiem od góry lewego rzędu guzików, symetrycznie między krawędzią kołnierza a wszyciem rękawa.

§ 12. 1. Na kurtce munduru Wojsk Lądowych oraz Sił Powietrznych baretki nosi się bezpośrednio nad patką lewej górnej kieszeni, przy czym:

- 1) pojedynczą baretkę umieszcza się symetrycznie nad środkiem kieszeni;
- 2) od dwóch do trzech baretok – w jednym rzędzie obok siebie bez przerw między baretkami, umieszczone symetrycznie nad środkiem kieszeni;
- 3) powyżej trzech baretok – w dwóch lub więcej rzędach bezpośrednio jeden pod drugim, w każdym rzędzie po trzy baretki, lewą krawędź zestawu baretok składającego się z dwóch i więcej rzędów należy umieszczać ukosem, równoległe do wszycia rękawa, przy czym każdy następny rząd baretok powinien być wysunięty o 2 mm w stosunku do poprzedniego; w rzędzie dolnym mniej niż trzy baretki nosi się w ten sposób, aby znajdowały się pod środkiem bezpośredniego rzędu górnego;
- 4) gdy kołnierz zakrywa całkowicie pierwszą baretkę najwyższego orderu lub odznaczenia górnego rzędu, wówczas nosi się w tym rzędzie tylko dwie baretki.

2. Na kurtce munduru Marynarki Wojennej baretki nosi się w odległości 140–160 mm ponad drugim guzikiem, od góry lewego rzędu guzików do krawędzi dolnego rzędu baretok, a na bluzach wyjściowych marynarskich 20 mm ponad początkiem rozcięcia dekoltu:

- 1) pojedynczą lub dwie baretki umieszcza się symetrycznie między krawędzią kołnierza i wszyciem rękawa, a na bluzie marynarskiej 20 mm w lewo od krawędzi wyłożonego krawata marynarskiego;
- 2) trzy baretki w jednym rzędzie obok siebie, bez przerw między baretkami, umieszczone tuż przy krawędzi kołnierza lub krawata marynarskiego;
- 3) powyżej trzech baretok – w dwóch lub więcej rzędach bezpośrednio jeden pod drugim, w każdym rzędzie po trzy baretki; w rzędzie dolnym mniej niż trzy baretki nosi się w ten sposób, aby znajdowały się one pod środkiem bezpośredniego rzędu górnego;
- 4) gdy kołnierz lub krawat marynarski zakrywa całkowicie pierwszą baretkę najwyższego orderu lub odznaczenia górnego rzędu, wówczas nosi się w tym rzędzie tylko dwie baretki umieszczone w taki sposób, aby były one widoczne.

3. Na koszulo-bluzie i bluzie olimpijce baretki można nosić w sposób określony w ust. 1.

§ 13. 1. Baretkę oznacza się oraz sporządza się ze wstążki lub wstęgi zgodnie z przepisami dla danego orderu lub odznaczenia.

2. Wysokość baretki wynosi 8–10 mm. Baretkę nakłada się na podkładkę:

- 1) sukienną lub aksamitną w kolorze czarnym; podkładka pod baretkę jest o 2 mm szersza i wyższa od baretki;
- 2) metalową; podkładka pod baretkę nie powinna wystawać poza krawędzie baretki.

3. W przypadku noszenia więcej niż jednej baretki nie stosuje się przerw między baretkami.

§ 14. 1. Na kieszeniach kurtek munduru Wojsk Lądowych oraz Sił Powietrznych odznaki nosi się:

- 1) na środku prawej górnej kieszeni, między guzikiem a dolną krawędzią kieszeni, nie więcej niż dwie odznaki absolwencie, honorowe oraz niewojaskowe;
- 2) na środku lewej górnej kieszeni, między guzikiem a dolną krawędzią kieszeni, odznakę pamiątkową (okolicznościową lub jubileuszową), nie więcej niż dwie odznaki.

2. Dwie odznaki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, umieszcza się symetrycznie. Jeżeli jedna lub dwie odznaki mają kształt wydłużony poziomo, nosi się je w układzie pionowym z zachowaniem symetrii między guzikiem a dolną krawędzią kieszeni. Łącznie na obu kieszeniach umieszcza się nie więcej niż cztery odznaki.

3. Na środku lewej i prawej połowy patki prawej górnej kieszeni można nosić po jednej odznace honorowej, jubileuszowej, okolicznościowej i organizacyjnej (równorzędnej).

4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, dopuszcza się noszenie po jednej odznace na pasku skórzanym w kolorze czarnym, o szerokości 15 mm, założonej na guzik pod prawą i lewą klapkę górnej kieszeni.

§ 15. Na kurtce munduru Wojsk Lądowych nosi się odznakę instruktora spadochronowego lub skoczka spadochronowego, lekko pochyloną w stronę lewego rękawa, na wysokości 55 mm nad lewą górną krawędzią patki górnej kieszeni na styku kołnierza z wyłogiem.

§ 16. Na kurtce munduru oraz bluzie olimpijce Sił Powietrznych oraz Marynarki Wojennej odznaki specjalności lotniczych nosi się:

- 1) odznaki pilota i nawigatora – na wysokości 90–100 mm powyżej lewej górnej kieszeni, w linii pionowej guzika;
- 2) odznaki specjalności lotniczo-technicznych i instruktora spadochronowego – na wysokości 55 mm powyżej górnej lewej kieszeni;
- 3) odznakę skoczka spadochronowego – na wysokości 90–100 mm nad prawą górną krawędzią, na styku kołnierza z wyłogiem;
- 4) w przypadku posiadania odznaki pilota lub nawigatora i odznaki instruktora spadochronowego – odznakę instruktora spadochronowego nosi się w miejscu odznaki skoczka spadochronowego – na wysokości 90–100 mm nad prawą górną krawędzią, na styku kołnierza z wyłogiem.

§ 17. Liczba odznak noszonych na lewej i prawej stronie kurtki munduru Marynarki Wojennej lub bluzy wyjściowej marynarskiej jest taka sama jak na umundurowaniu Wojsk Lądowych i Sił Powietrznych, z tym że:

- 1) odznaki, których jeden z wymiarów przekracza 40 mm, w tym: absolwentką uczelni wojskowej lub cywilnej, wojskowej szkoły zawodowej, kursów specjalistycznych oraz inne równorzędne odznaki wojskowe i niewojskowe, nosi się na kurtce munduru w odległości 60–80 mm na zewnątrz drugiego górnego prawego guzika, a na bluzach wyjściowych marynarskich 80–120 mm poniżej rozcięcia dekoltu i 80–120 mm w prawo od środka przodu bluzy; drugą odznakę, nie więcej niż dwie, umieszcza się obok pierwszej w odległości 10 mm w kierunku rękawa;
- 2) odznaki, których kształt nie przekracza wymiarów 40 × 40 mm: honorowe, stowarzyszeń i sportowe nosi się na kurtce munduru 10 mm na zewnątrz pierwszego górnego prawego guzika, a na bluzie wyjściowej marynarskiej 10 mm powyżej odznaki, o której mowa w pkt 1; drugą odznakę, nie więcej niż dwie, umieszcza się obok pierwszej w odległości 10 mm w kierunku rękawa; odznaki, których jeden z wymiarów przekracza 40 mm, nosi się w sposób, o którym mowa w pkt 1;
- 3) odznakę pamiątkową nosi się na kurtce munduru na lewej stronie na wysokości drugiego guzika, w linii pionowej pierwszego lewego guzika; na bluzie wyjściowej marynarskiej symetrycznie w stosunku do odznak, o których mowa w pkt 1; kolejną odznakę, nie więcej niż dwie, umieszcza się obok pierwszej w odległości 10 mm w kierunku rękawa;
- 4) odznaki „Marynarz Okrętów Podwodnych” oraz „Marynarz Jednostek Pływających” nosi się:
  - a) na prawej stronie kurtki munduru i bluzy wyjściowej marynarskiej, symetrycznie, 60–80 mm nad odznakami, o których mowa w pkt 1 i 2,
  - b) na lewej stronie, na swetrze oficerskim, symetrycznie, bezpośrednio pod oznaką stopnia wojskowego;
- 5) odznakę „Dowódca Okrętu” noszą:
  - a) aktualnie pełniący obowiązki dowódcy okrętu – na prawej stronie munduru, zgodnie z pkt 2,
  - b) osoba, która pełni obowiązki dowódcy okrętu – na lewej stronie, 10 mm symetrycznie nad baretkami;
- 6) odznaki pilota, nawigatora, specjalności lotniczo-technicznych i instruktora spadochronowego nosi się na lewej stronie kurtki munduru, 30–40 mm symetrycznie nad baretkami;
- 7) odznakę skoczka spadochronowego nosi się na prawej stronie kurtki munduru, bluzy wyjściowej marynarskiej, 60–80 mm nad odznakami, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 8) w przypadku posiadania odznaki pilota lub nawigatora i odznaki instruktora spadochronowego odznakę instruktora spadochronowego nosi się w miejscu odznaki skoczka spadochronowego.

§ 18. Nad prawą górną kieszenią kurtek mundurów Wojsk Lądowych można nosić jedną odznakę przypinaną za pomocą klamry – na wysokości 55 mm powyżej patki kieszeni, a na kurtkach mundurów Sił Powietrznych oraz Marynarki Wojennej – 10 mm poniżej odznaki skoczka spadochronowego.

§ 19. Odznakę za rany i kontuzje doznane podczas działań wojennych nosi się symetrycznie, bezpośrednio nad górnym rzędem odznak orderów i odznaczeń lub baretek.

§ 20. 1. Jeżeli zachodzi konieczność zwyczajowego bądź określonego w innych przepisach pierwszeństwa umieszczenia odznak na kieszeniach i patkach kieszeni, to wyższa w hierarchii jest górna i prawa część każdej kieszeni i patki.

2. Jeżeli zachodzi konieczność zwyczajowego bądź określonego w innych przepisach pierwszeństwa umieszczenia odznak, to wyższa w hierarchii jest górna i zewnętrzna prawa część wyłogu kurtki munduru.

3. Odznaki honorowe oraz odznaki tytułów honorowych nosi się w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 15 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. Nr 190, poz. 1474 oraz z 2012 r. poz. 1529).

§ 21. Graficzne przedstawienie sposobu noszenia odznak, baretek i miniaturk orderów i odznaczeń, a także noszenia odznak jest określone w załączniku do rozporządzenia.

§ 22. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.²⁾

Minister Obrony Narodowej: *T. Siemoniak*

---

²⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie noszenia orderów, odznaczeń i odznak przez żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 143, poz. 1517), które utraciło moc na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 11 października 2013 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1355).

Załącznik do rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej
z dnia 4 sierpnia 2015 r. (poz. 1399)

Rys. 1. Sposób noszenia miniatur orderów i odznaczeń na półfraku munduru wieczorowego.

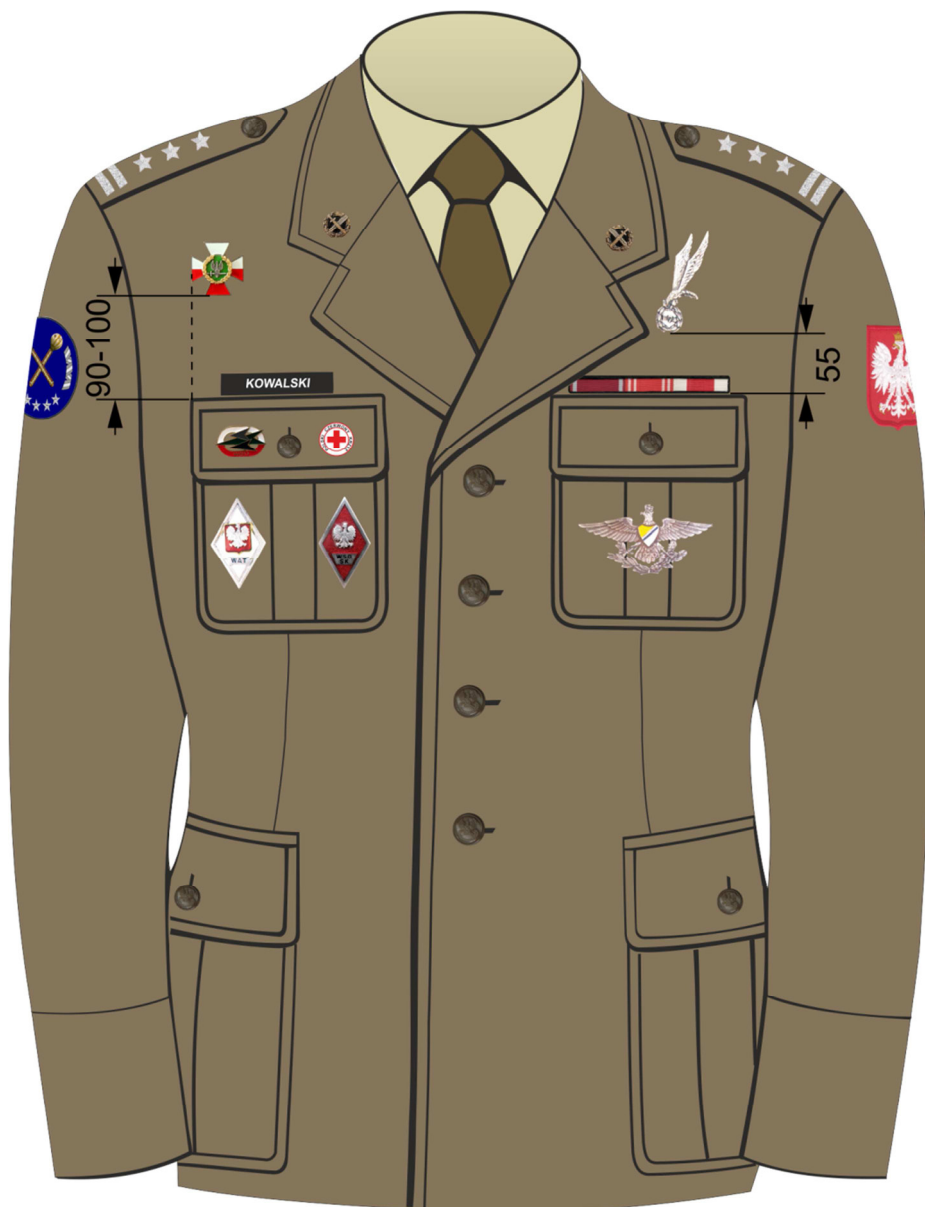
Rys. 2. Sposób noszenia odznak orderów, odznaczeń i odznak na kurtce munduru galowego Wojsk Lądowych.

Rys. 3. Sposób noszenia odznak orderów, odznaczeń i odznak na kurtce munduru galowego Sił Powietrznych.

Rys. 4. Sposób noszenia odznak orderów, odznaczeń i odznak na kurtce munduru galowego Marynarki Wojennej.

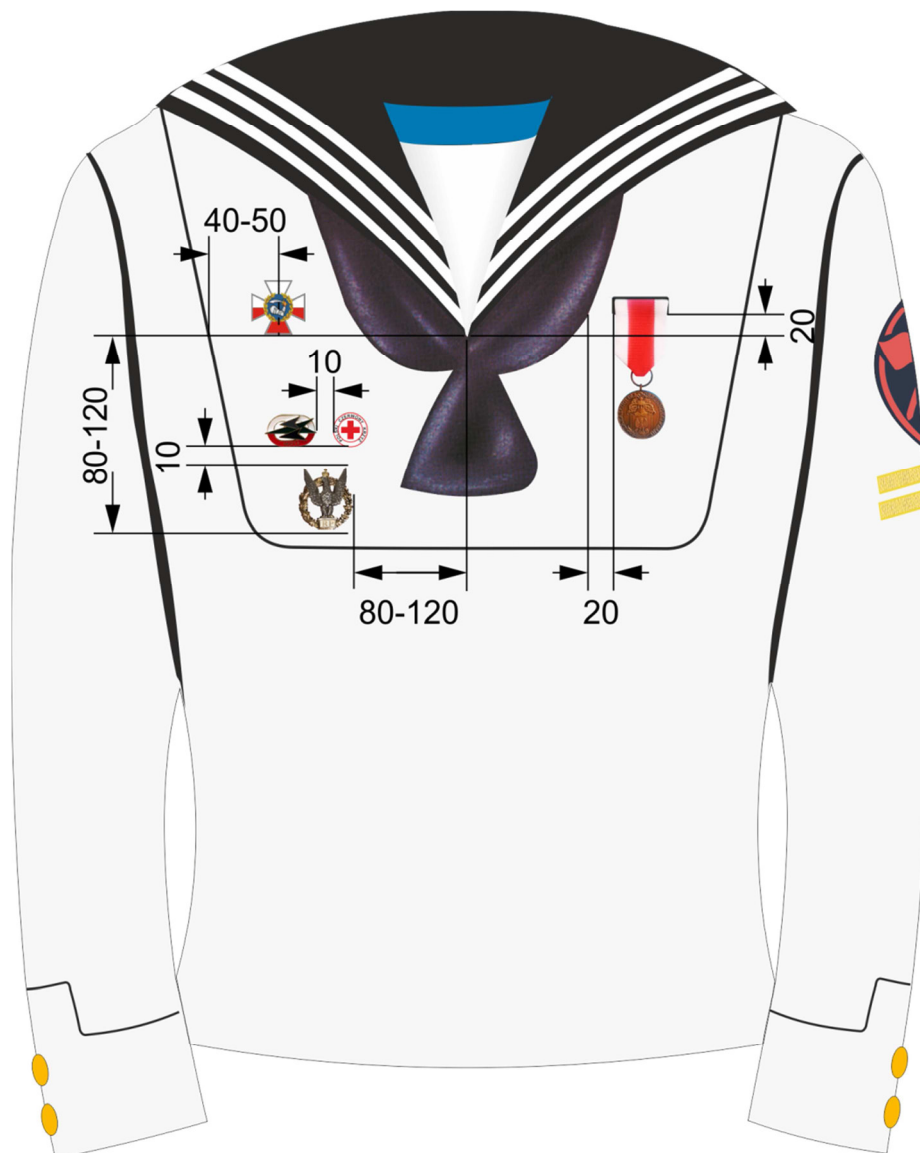
Rys. 5. Sposób noszenia baretek orderów, odznaczeń oraz odznak na kurtce munduru wyjściowego Wojsk Lądowych.

Rys. 6. Sposób noszenia baretek orderów, odznaczeń oraz odznak na kurtce munduru wyjściowego Sił Powietrznych.

Rys. 7. Sposób noszenia baretek orderów, odznaczeń oraz odznak na kurtce munduru wyjściowego Marynarki Wojennej.

Rys. 8. Sposób noszenia odznak orderów, odznaczeń i odznak na bluzie wyjściowej marynarskiej.